

Martti Kekomäki

Terveys- ja sairaanhoidon
hallinnon professori, emeritus

Tehty historiallinen sote-päätös on ehtinyt nostattaa vilkkaan keskustelun aiheesta ”mitä seuraavaksi?” Kysymyksessähän on hanke, joka koskettaa meitä kaikkia ainakin palveluiden tarvitsijoina. Sen lisäksi se määrittelee pakostakin kentän avaintoimijoiden keskinäiset suhteet uudelleen. Suurin jakolinja kulkee väestön valittujen edusmiesten eli poliitikkojen ja terveystoimijoiden välillä.

Suomalainen hyvinvointia tuottava palvelujärjestelmä on vieläkin yliolipoliittisoitunut. Vaikka enää ei kysyttäisikään, kuten 1970-luvulla, terveyskeskuslääkärin paikkaa hakevalta kollegalta ensimmäiseksi hänen jäsenkirjaansa, poliittisia hallituksia, lautakuntia, ryhmiä ja valtuustoja on riittämiin. Sen lisäksi kärkivirat täytetään jäsenkirjapojilla ja -tyttöillä. Tästä käytetään anglosaksisessa kirjallisuudessa nimeä ”representative administration”, edustava hallinto. Sen kuvitellaan säilyttävän halutun puolueen ideologian järjestelmässä. Ilmiö on silti suomalaisen hallinnon mädännäisyyden eli korruption vakavin muoto. Sote voi muuttaa systeemiä, paino sanalla voi. Olisi siis hyvä tietää tai ainakin

Poliitikkojen tehtävät – ja asiantuntijoiden

pohdiskella, mikä on politiikan ja mikä asiantuntemuksen tontti?

Hyvinvointipalveluiden volyymin ja maan vaurauden herkän suhteen määrittelyssä päätökset on tehtävä edustuksellisen demokraattisen järjestelmän kautta, siis yhdessä. Selkokielellä se tarkoittaa sitä, että järjestelmän käyttöön asetettavat kokonaisvoimavarat määritellään niukkuudessa yhdessä eli poliittisesti. Budjetti on rahan kieleksi muutettu toimintasuunnitelma. Koska budjetista on yhteisesti päätetty, siinä on myös yhteisesti pysyttävä. Budjetti on sillä tavalla pyhä.

Suuret investoinnit tarvitsevat yhteisen hyväksynnän. Vaikka ne tehdään esittelystä, nuijan kopauttamiseen tarvitaan kyllä kaikkien edushenkilö, poliitikko.

Kolmas poliittisen apparatuurin lais-tamaton tehtävä on määritellä, mitä tasa-arvolla tarkoitetaan terveydenhuollossa. Perustuslakimme antaa 6 §:ssään arvokkaita vihjeitä sanan tulkittamiseksi. Jos kaikki kansalaiset ovat tasa-arvoisia, voivatko toiset silti olla toisia tasa-arvoisempia, siis ihan orwellilaisittain? Kysymys ei ole joutavanaikainen, sillä kansalaisten epätasa-arvo on Suomen palvelujärjestelmän laatupulmista suurin. Tulokunnan vaikeuttamiseksi todettakoon lisäksi, että tasa-arvo koskee kahta ulottuvuutta, palveluiden jakautumista ja rahoituksen jakautumista. Vikaa on isosti kummassakin.

Näiden kahden tehtävän lisäksi politiikalla ei olekaan kummempaa käyttöä. Puoluepolitiikka ei ole aina tuonut mitään lisäarvoa järjestelmään. Jotkut nimenomaiset päätökset ovat voineet jopa heikentää toiminnan päätavoitteen, maksimaalisen ja oikeudenmukaisesti jakautuneen hyvinvoinnin tuottamista. Asiantuntemus on se ominaisuus, joka voimavarojen kohdentamispäätösten tekemisessä auttaa eniten. Poliittisen järjestelmän tulisi jättää hoito- ja hoivateknologioiden valintapäätökset niiden tehtäviksi, joilla on parhaat yhteydet tiedon lähteille. Samojen palveluiden teknisessä toteuttamisessa pätee sama, nyt höystettynä tuntuvalle määrällä kokemusta ja tervettä järkeä.

Kuten puolitoista vuosikymmentä sitten ennustin, nyt toteutettavaksi suunniteltu palveluintegraatio voidaan kokea jonkin abstraktisen vallan katoamisena maan puoluepoliittisessa järjestelmässä. On painokkaasti todettava, että ilmeisesti yksikään kunta ei ollut halukas siihen, että niiden lakisäätöistä tehtävistä siirrettäisiin pois sosiaali- ja terveystoimen järjestämisestä. Sen vuoksi kriittinen kysymys onkin, voiko suomalainen palvelujärjestelmä edes tulla toimeen vähemmällä poliittisilla ohjaustasoilla, kontroleilla ja kokouskahveilla ja -tortuilla, kun kerran kaikkien muiden länsimaiden palvelujärjestelmä voi? Lä-hikuukaudet antavat tähän vastauksen.